

Pierwsze stwierdzenie nura pacyficznego *Gavia pacifica* w Polsce

Zbigniew Kajzer

Wiosny Ludów 3/35, 71-471 Szczecin; atricilla@interia.pl

W dniu 22.11.2021 prowadziłem punktowe obserwacje ptaków na jez. Miedwie położonym w okolicach Stargardu (woj. zachodniopomorskie). Na plaży w Koszewku (wschodni brzeg jeziora), podczas przeglądania dużego, zwartej stada perkozów dwuczubych *Podiceps cristatus* przebywającego kilkaset metrów od brzegu, zauważyłem nura *Gavia* sp. w szacie juwenalnej, który od razu przykuł moją uwagę swoim nietypowym wyglądem. Po wnikliwej obserwacji przez lunetę Swarovski ATX 30–70×95 uznałem, że ptak wykazuje cechy nura pacyficznego *G. pacifica*. W celu udokumentowania obserwacji nakręciłem 3 filmy przykładając do okularu lunety smartfon. Po powrocie z terenu przesłałem dokumentacyjne filmy do Marcina Fabera z prośbą o wyrażenie opinii o zaobserwowanym przeze mnie ptaku. Potwierdził on moje przypuszczenia wskazując jednak, że przydałaby się lepsza dokumentacja ukazująca wszystkie cechy. Poinformowałem kilku zachodniopomorskich obserwatorów ptaków o obserwacji domniemanego nura pacyficznego, a także zamieściłem informację na swoim profilu na Facebooku. Kolejnego dnia ptak został odnaleziony przez Pawła Stańczaka z pomostu w Wierchłądzie, gdzie

Fot. 1. Nur pacyficzny *Gavia pacifica*, jez. Miedwie, listopad 2021 (fot. Z. Kajzer) – *Pacific Loon, Miedwie Lake, November 2021*

był następnie obserwowany wspólnie z Marcinem Sołowiejem. W kolejnych dwóch dniach widziany już co najmniej kilkudziesięciu obserwatorów z całego kraju, jednak dystans do ptaka był nadal dość duży i dokumentacja nie była w pełni satysfakcjonująca. 26 listopada popłynąłem pontonem w celu wykonania dobrej jakości zdjęć i próba ta zakończyła się sukcesem. Zaniepokojony moim bliskim podплыnięciem nur w pewnym momencie poderwał się do lotu, co pozwoliło na udokumentowanie brakujących cech. Ptak pozostał na jeziorze co najmniej do 28 listopada, kiedy to obserwowany był po raz ostatni. Podczas całego pobytu widywany był jedynie ze wschodniego brzegu jeziora, z plaży w Koszewku lub pomostu w Wierchłądzie i przemieszczał się między tymi punktami razem ze stadem perkozów.

Nur pacyficzny na pierwszy rzut oka przypominał nietypowego i niewielkiego nura czarnoszyjego *G. arctica*. W bezpośrednim porównaniu z perkozami dwuczubymi sprawiał wrażenie niewiele większego od nich. Wielkość ptaka odpowiadała raczej nurowi rdzawoszyjemu *G. stellata* (brak bezpośredniego porównania) niż nurowi czarnoszyjemu. Dziób był drobny, prosty, stalowo szary z ciemnym grzbietem i bez czarnego końca. Ptak sprawiał wrażenie krótko i gruboszyjego z niedużą i okrągłą w zrelaksowanej pozycji głową. Jasnobrunatny kark i wierzch głowy były jakby popielato przyprószone, natomiast boczna krawędź szyi była ciemno brunatna i mocno kontrastująca z jej czysto białym przodem. Jak wykazały wykonane z bliska zdjęcia ptak nie posiadał wąskiej obróżki na granicy gardła i szyi, choć podczas obserwacji z większej odległości można było odnieść takie wrażenie. Na wierzchu tułowia widoczny był bardzo wyrazisty łuskowany rysunek utworzony przez jasnoszare, szerokie obrzeżenia ciemnobrunatnych barkówek i pokryw naskrzydłowych (fot. 1). Rysunek ten przypominał bardziej ten występujący u młodych

Fot. 2. Nur pacyficzny *Gavia pacifica*, jez. Miedwie, listopad 2021 (fot. Z. Kajzer) – *Pacific Loon, Miedwie Lake, November 2021*

lodowców *G. immer* i nurów białodziobych *G. adamsii*, niż u nura czarnoszyjgo, u którego obrzeżenia barkówek i pokryw są zazwyczaj węższe i mniej wyraziste. Bok tułowia nura pacyficznego był ciemno brunatny, tworzący szeroki pas bez białej „plamy” z tyłu, ciągnący się równo aż do nóg. Ciemny tył był szczególnie dobrze widoczny gdy ptak pływał na falującej wodzie. Brzuch oraz pokrywy podskrzydłowe były czysto białe. Na białym podogoniu widoczny był ciemny, poprzeczny, nieprzerwany pasek, widziany podczas przekręcania się ptaka na boki podczas czyszczenia piór i udokumentowany na zdjęciach w locie (fot. 2).

Obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej jako pierwsze stwierdzenie nura pacyficznego w Polsce (Komisja Faunistyczna 2022).

Identyfikacja nura pacyficznego jest trudna we wszystkich szatach i powinna opierać się na pełnym zestawie cech uwzględniającym: wielkość i strukturę ptaka, kształt i ubarwienie głowy, wielkość i kształt dzioba, ubarwienie boków, wierzchu tułowia, szyi i podogonia. Biała „plama udowa” może być w pewnych warunkach niewidoczna u nura czarnoszyjgo, należy więc upewnić się, że jej brak nie jest spowodowany głębokim zanurzeniem ptaka, np. w okresie aktywnego żerowania. Również kształt głowy może być zmurniony podczas odpoczynku i nurkowania. Trzeba ponadto pamiętać, że niektóre cechy bardziej typowe dla nura pacyficznego mogą wystąpić u nura czarnoszyjgo. Przykładowo około 50% młodych nurów pacyficznym nie posiada wąskiego paska na granicy gardła i szyi, który wskazywany jest jako istotna cecha identyfikacyjna, z kolei obróżka ta może niekiedy występować u nura czarnoszyjgo (Birch & Lee 1995, Littlewood 1996, Ammitzboell 2017). Reinking & Howell (1993) wykazali, że 90% osobników nura pacyficznego miała kompletny poprzeczny pasek na podogoni, podczas gdy Birch & Lee (1995) nie znaleźli wśród nurów czarnoszyjych żadnego osobnika z taką cechą ubarwienia. Nowsze badania nominatywnego podgatunku nura czarnoszyjgo wykazały jednak, że domknięty pasek na podogoni może występować u niektórych osobników (Ammitzboell 2017).

Nur pacyficzny gniazduje na środkowodnych jeziorach w arktycznej i subarktycznej tundrze i tajdze Ameryki Północnej i Azji. Główny areal lęgowy znajduje się w północnej części Ameryki Północnej – od Ziemi Baffina i wschodnich wybrzeży Zatoki Hudsona, poprzez północne skraje prowincji Ontario, Manitoba, Saskatchewan, Alberta, południowe i środkowe Nunavut, Terytoria Północno-Zachodnie i Yukon aż do Alaski. Mała izolowana populacja gnieździ się także w środkowo-zachodniej Kolumbii Brytyjskiej. Areal lęgowy w Azji obejmuje północno-wschodnią Syberię od wybrzeża Arktyki (na zachód do rzeki Jana) do dorzecza rzeki Anadyr na południu. Główne zimowiska znajdują się na wybrzeżach Pacyfiku – od Alaski do Meksyku oraz na wodach wokół Japonii i Korei (Russel 2020).

W przeszłości nur pacyficzny uznawany był za podgatunek blisko spokrewnionego nura czarnoszyjgo. W roku 1985 Amerykańska Unia Ornitologów uznała go za odrębny gatunek bazując między innymi na sympatrycznym gniazdowaniu obu taksonów w północno-wschodniej Azji i zachodniej Alasce (AOU 1985). Po pierwszym stwierdzeniu w Anglii podkomisja taksonomiczna British Ornithologists' Union po przeprowadzonym przeglądzie rekomendowała uznanie nura pacyficznego za odrębny gatunek, co wkrótce formalnie nastąpiło (BOU 2010). Gatunek ten figuruje na liście IOC World Bird List jako jeden z 5 przedstawicieli rodzaju *Gavia* (Gill et al. 2023)

Pierwszej obserwacji nura pacyficznego w Zachodniej Palearktyce dokonano stosunkowo niedawno, w styczniu 2007 w Anglii (Mather 2010). W tym samym roku na Wyspach Brytyjskich wykryto jeszcze kolejne 2 nury pacyficzne i od tego czasu gatunek był obserwowany już dość regularnie. Do roku 2021 łącznie nura pacyficznego spotykano w Europie we wszystkich sezonach poza latami 2008, 2011–2012 i 2019. Maksymalnie

4 ptaki wykryto w roku 2021, a w sumie do końca tego roku zaobserwowano go w Europie 28 razy. Najczęściej, bo aż 10 razy, na Wyspach Brytyjskich (French & the Rarities Committee 2022), poza tym 5 razy w Irlandii (Flynn & O'Donaill 2022, Harry Hussey in litt.), 4 razy w Norwegii (Tor Olsen in litt.), 2 razy w Hiszpanii (Dies et al. 2011, Velasco et al. 2022) oraz pojedyncze stwierdzenia odnotowano w Finlandii (Lehikoinen et al. 2011), Danii (Olsen et al. 2019), Szwecji (Wirdheim & Corell 2015), na Wyspach Normandzkich, w Irlandii Północnej, Szwajcarii (Ammitzboell et al. 2017) i w Polsce (niniejsza praca). Obserwacja z Polski chronologicznie jest 26. stwierdzeniem nura pacyficznego w Zachodniej Palearktyce i drugim, po obserwacji w Szwajcarii, w Europie Środkowej. Prawdopodobnie nury pacyficzne docierają do Europy z Ameryki Północnej wraz z nurami lodowcami, których liczebność zimą na wybrzeżach Wielkiej Brytanii i Irlandii znacznie przekracza wielkość populacji islandzkiej. Pierwsze 3 stwierdzenia nurów pacyficzkich w Wielkiej Brytanii, ze stycznia i lutego 2007, skorelowane były z wyraźnym nalotem lodowców (Mather 2010). Spośród stwierdzeń dokonanych w Zachodniej Palearktyce do roku 2021 (N=28) większość ptaków wykryto w okresie od listopada do lutego (N=19; 68%), rzadziej gatunek ten był stwierdzany od marca do października (N=9; 32%), przy braku obserwacji w czerwcu i wrześniu. Podobnie często stwierdzano osobniki młode (juv. lub imm., N=15), jak i ptaki dorosłe (N=13).

Summary: First record of the Pacific Loon *Gavia pacifica* in Poland. From 22nd to 28th November 2021, the Pacific Loon *Gavia pacifica* in juvenile plumage was present on Miedwie Lake near Stargard Szczeciński (West Pomeranian Voivodeship, NW Poland). The note describes the identification of the species and its occurrence in the Western Palearctic. The observation was accepted by the Polish Avifaunistic Commission as the first record for Poland.

Literatura

- American Ornithologists' Union 1985. Thirty-fifth supplement to the American Ornithologists' Union Check-list of North American birds. Auk 102: 680–686.
- Ammitzboell N.P., Werner S., Marques D.A., Schweizer M. 2017. Pacific Loon at Silvaplanaersee, Switzerland, in December 2015, with notes on genetics, identification and WP records. Dutch Birding 39: 228–238.
- Birch A., Lee C.-T. 1995. Identification of Pacific Diver, a potential vagrant to Europe. Birding World 8: 458–466.
- British Ornithologists' Union (BOU). 2010. Records Committee: 38th Report. Ibis 152: 199–204.
- Díes J.I., Lorenzo J.A., Gutiérrez R., García E., Gorospe G., Martí-Aledo J., Gutiérrez P., Vidal C., Sales S., Velasco D.L. 2011. Observaciones de aves raras en España, 2009. Ardeola 58: 441–480.
- Flynn C., O'Donaill A. 2022. Irish Rare Bird Report 2020. Irish Birds 44: 55–84.
- French P. & the Rarities Committee 2022. Report on rare birds in Great Britain in 2021. Brit. Birds 115: 551–612.
- Gill F., Donsker D., Rasmussen P. (eds). 2023. IOC World Bird List (v13.2). doi: 10.14344/IOC.ML.13.2.
- Komisja Faunistyczna 2022. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2021. Ornis Pol. 63: 130–159.
- Lehikoinen A., Tapio A., Nikander P. J., Normaja J., Rauste V., Soilevaara K., Velmala W. 2011. Rareiteettikomitean hyväksymät vuoden 2010 harvinaisuushavainnot. Linnut-vuosikirja, 2010: 86–99.
- Littlewood N. 1996. Black-throated Divers and throat straps. Birding World 9: 321.
- Mather J.R. 2010. Pacific Diver in Yorkshire: new to Britain and the Western Palearctic. Brit. Birds 103: 539–545.

- Olsen K., Gøller O.Z., Hansen M.B., Kauppinen S., Kristensen A.B., Nielsen H.H., Nielsen R.D., Pedersen K. 2019. Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2018. Fugleåret 2018: 140–167.
- Reinking D., Howell S.N.G. 1993. An Arctic Loon in California. *Western Birds* 24: 189–196.
- Russell R.W. 2020. Pacific Loon (*Gavia pacifica*), version 1.0. In: *Birds of the World* (P. G. Rodewald, Editor). Cornell Lab of Ornithology, Ithaca, NY, USA. <https://doi.org/10.2173/bow.pacloo.01>
- Velasco M.G., García-Tarrasón M., Cabello J.H., Llobet M.I., Sanz F.L., Velasco D.L., Solando A.M., Torner A.O., Esteban M.R., Mateos H.S., Pardo de Santayana Trueba G., Sánchez A.R., Urbano D.S. 2022. Observaciones de Aves Raras en España (2018-Julio 2020). *Ardeola* 69: 329–332.
- Wirdheim A., Corell M. 2015. Fagelrapport 2015. Fågelåret 2015: 43–169.

Występowanie nura czarnoszyjowego *Gavia arctica* i nura rdzawoszyjowego *G. stellata* na Ziemi Leszczyńskiej w latach 1962–2021

Marcin Przymencki^{1,2,3}, Klaudia Litwiniak^{2,3}, Grzegorz Lorek³,
Stanisław Kuźniak

¹ Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Szeroki Dunaj 5, 00-255 Warszawa; marcin.przymencki@wp.pl

² Śląskie Towarzystwo Ornitologiczne, Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław

³ Leszczyńska Grupa OTOP, Jana Ostroroga 50/6, 64-100 Leszno

Nury (Gaviidae) występują w strefie wysokich szerokości geograficznych półkuli północnej (Cramp 1998). Gniazdują zwykle na większych słodkowodnych jeziorach (m.in. Eriksson et al. 1992). W kontynentalnej części Europy, zarówno jako lęgowe, migrujące i zimujące, stwierdza się tylko dwa gatunki: nura czarnoszyjowego *Gavia arctica* i nura rdzawoszyjowego *G. stellata*. Ich zimowiska rozciągają się od Zatoki Biskajskiej, przez Morze Północne i Bałtyckie, do Morza Czarnego i wschodniej części Morza Śródziemnego (Hemmingsson & Eriksson 2002). Z uwagi na fakt, że w ciągu ostatnich dziesięcioleci nury otrzymały wysoki priorytet w ochronie ptaków, zarówno w Ameryce Północnej, jak i w północnej Europie (m.in. McIntyre 1988, Eriksson 1994), dokładne informacje o ich migracji i dyspersji są niezbędne dla odpowiedniej ochrony gatunków i zarządzania ich populacjami (Hemmingsson & Eriksson 2002). Celem niniejszej notatki jest analiza obserwacji nura czarnoszyjowego i rdzawoszyjowego z obszaru Ziemi Leszczyńskiej dokonanych w latach 1962–2021 w ujęciu czasowym i przestrzennym.

Ziemia Leszczyńska to obszar byłego województwa leszczyńskiego w granicach z lat 1975–1998 (dokładny opis obszaru w: Kuźniak & Lorek 2021). Jego powierzchnia wynosi 4 154 km². Znajduje się on na granicy fazy leszczyńskiej zlodowacenia Wisły – około połowę powierzchni obszaru pokrywa krajobraz młodoglacjalny Pojezierza Leszczyńskiego, natomiast część południowa wchodzi w zasięg Niziny Południowowielkopolskiej o krajobrazie równinnym. W związku z położeniem w strefie dwóch odmiennych krajobrazów, większość zbiorników wodnych, w szczególności jezior naturalnych, znajduje się w północnej części obszaru. Największym jeziorem naturalnym jest Jez. Dominickie o powierzchni około 344 ha i głębokości ponad 17 m, położone w obrębie Przemęckiego Parku Krajobrazowego. Natomiast zbiornik retencyjny Wonieść o pow. 777 ha i głębokości do 17,2 m jest największym akwenem na tym obszarze.